

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาคุณลักษณะและบทบาทของเจ้าอาวาสวัดในพระพุทธศาสนาที่เอื้อต่อการพัฒนาชนบทในภาคเหนือ ตามความรู้ของฆราวาสและพระสงฆ์ โดยหวังประโยชน์ว่าจะให้เจ้าอาวาสวัดและพระสงฆ์มีบทบาทที่จะช่วยในการพัฒนาชนบทยากจนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเริ่มศึกษาในเขตชนบทยากจนในภาคเหนือจำนวน 16 จังหวัด

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้มีจำนวน 1,594 คน แบ่งเป็นพระสงฆ์ 275 รูป พระสังฆาธิการ 180 รูป ประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ 373 คน ประชากรที่มีอาชีพค้าขาย 382 คน และประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรม 384 คน กลุ่มตัวอย่างสุ่มได้จากประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดภาคเหนือ

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบถามความคิดเห็นจำนวน 1 ฉบับ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ถามความคิดเห็นที่มีต่อคุณลักษณะของเจ้าอาวาสวัดที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชนบทยากจน จำนวน 17 ข้อ

ตอนที่ 2 ถามความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทของเจ้าอาวาสวัดที่จะช่วยพัฒนาชนบทยากจนในภาคเหนือด้านต่าง ๆ จำนวน 45 ข้อ ดังนี้

- 2.1 ด้านการปลูกฝังและส่งเสริมศีลธรรมแก่ประชาชน จำนวน 12 ข้อ
- 2.2 ด้านกิจกรรมระดับหมู่บ้าน จำนวน 13 ข้อ
- 2.3 ด้านการบริการขั้นพื้นฐาน จำนวน 20 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง บางส่วนขอความร่วมมือจากคณาธิการอำเภอ ให้เก็บรวบรวมข้อมูลส่งกลับมาให้ โดยสอบถามกลับมาวิเคราะห์จำนวน 1,433 ฉบับ จำแนกเป็นของ พระสังฆาธิการจำนวน 163 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.55 เป็นของพระสงฆ์จำนวน 251 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 91.27 ของข้าราชการจำนวน 360 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 96.51 ของพศคาจำนวน 322 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 83.85 และของเกษตรกรจำนวน 337 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 85.21

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โดยการคำนวณด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์ ดังนี้

1. หากมีสถิติเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นของกลุ่ม ตัวอย่างแต่ละกลุ่มที่มีคุณลักษณะและบทบาทของเจ้าอาวาสวัดทุกซอกกระทง
2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชากรแต่ละกลุ่มที่มีคุณลักษณะและบทบาทของ เจ้าอาวาสวัดเป็นรายข้อ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวน และเปรียบเทียบเป็นรายคู่ โดยใช้ค่า ตามวิธีของ เชฟเฟ
3. รวมกลุ่มประชากรที่เป็นพระสังฆาธิการและพระสงฆ์ไว้กลุ่มเดียวกันเรียกรวมว่า กลุ่ม พระสงฆ์ และรวมกลุ่มข้าราชการ พศคา และเกษตรกรเป็นกลุ่มเดียวกันเรียกว่ากลุ่มฆราวาส แล้ว เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างกลุ่มพระสงฆ์และกลุ่มฆราวาสเป็นรายข้อ โดยใช้ค่า

คะแนนแบ่งตามระดับความคิดเห็น ได้เป็น 4 ระดับ คือ

0.00 - 1.49	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยมากที่สุด
1.50 - 2.49	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
2.50 - 3.49	หมายถึง	เห็นด้วย
3.50 - 4.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด

ชอคนพบ

1. กลุ่มประชากรทั้งหมดเห็นด้วยและเห็นด้วยมากที่สุด กับคุณลักษณะทั้ง 17 ประการของ เจ้าอาวาสที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชนบทยากจนในภาคเหนือ โดยคุณลักษณะที่กลุ่มประชากรเห็นด้วย มากที่สุด มีอยู่ 5 คุณลักษณะ คือ การสนับสนุนการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย

การมีความประพฤติเรียบร้อย มีระเบียบเคร่งครัดต่อพระธรรมวินัย การมีเมตตาธรรมสูง การปฏิบัติงานด้วยความสุขุม รอบคอบ มีเหตุผล และมีการตัดสินใจเชิงการ และแก้ปัญหาได้ดีมีความยุติธรรม สำหรับคุณลักษณะที่อยู่ในระดับเห็นด้วยและมีค่าเฉลี่ยในระดับต่ำที่สุด คือ เจ้าอาวาสกรมี่อายุไม่เกิน 65 ปี

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเป็นรายกลุ่ม พบว่า พระสังฆาธิการและพระสงฆ์ มีความคิดเห็นต่างจากกลุ่มอื่น ๆ ทุกกลุ่มในทุกคุณลักษณะ ยกเว้น 2 คุณลักษณะ ที่ทุกกลุ่มมีความเห็นไม่แตกต่างกัน ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 คือ การประพฤติเรียบร้อย มีระเบียบ เคร่งครัดต่อพระธรรมวินัย และการมีเมตตาธรรมสูง สำหรับข้าราชการ พ่อค้าและเกษตรกรนั้นจะมีความเห็นเรื่อง คุณลักษณะส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกันที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ยกเว้นเรื่องคุณลักษณะด้านความเป็นอยู่เรียบง่าย สบายเป็นที่น่าเลื่อมใส และคุณลักษณะมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เห็นการณ์ไกล สนใจสิ่งใหม่ ๆ

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มพระสงฆ์กับกลุ่มฆราวาสแล้ว พบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์และฆราวาสที่มีต่อคุณลักษณะของเจ้าอาวาสวัดแตกต่างกันทุกข้อที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ยกเว้นคุณลักษณะเดียวที่ไม่แตกต่างกันคือ มีความประพฤติเรียบร้อย มีระเบียบ เคร่งครัดต่อพระธรรมวินัย สำหรับความคิดเห็นที่แตกต่างกันนั้น จะแตกต่างกันในความคิดเห็นที่อยู่ในระดับเดียวกัน

2. บทบาทของเจ้าอาวาสวัดที่จะช่วยพัฒนาชนบทยากจนในภาคเหนือ ด้านการปลูกฝังและส่งเสริมศีลธรรมแก่ประชาชน พบว่า ความคิดเห็นของประชากรทุกกลุ่มที่มีบทบาทของเจ้าอาวาสวัดในด้านการปลูกฝังและส่งเสริมศีลธรรมแก่ประชาชนทุกข้ออยู่ในระดับเห็นด้วยและเห็นด้วยมากที่สุด บทบาทที่ได้รับความเห็นด้วยมากที่สุด มี 2 ข้อ คือ การให้สถานที่ในวัดเป็นที่จัดการศึกษาอบรมให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนเป็นประจำทุกวันพระ และการจัดทำวัดและบริเวณให้สะอาดร่มรื่นเพื่อให้ประชาชนที่เข้ามาเกิดความสงบทางจิตใจได้

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเป็นรายกลุ่ม พบว่าพระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่างจากกลุ่มอื่น ๆ ทุกข้อ ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 และพระสงฆ์มีความเห็นต่างจากข้าราชการ พ่อค้าและเกษตรกรในเรื่องพร้อมที่จะให้ความอนุเคราะห์ด้านการศึกษาแก่เด็กและชาวบ้านที่ยากจนตามควรแก่กรณี และเรื่องสนับสนุนให้ประชาชนจัดงานประเพณีท้องถิ่นที่ไม่ขัดต่อศีลธรรมภายในวัด

เมื่อเปรียบเทียบระหว่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มพระสงฆ์และกลุ่มฆราวาส พบว่ากลุ่มพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่างจากกลุ่มฆราวาสในด้านที่เกี่ยวกับบทบาทในการปลูกฝังและส่งเสริมศีลธรรมแก่ประชาชนทุกข้อที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ยกเว้น 2 เรื่องที่มีความเห็นไม่แตกต่างกันคือ การให้ประชาชนเข้าใจความหมายเมื่อมีการจัดศาสนพิธีทุกอย่างและจัดอย่างประหยัคกับการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณร ศึกษาวิชาและอยู่อาศัยในวัดได้ศึกษาหาความรู้ ใ้รับการฝึกอบรมและปฏิบัติทางศาสนาเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชาวบ้าน ส่วนความคิดเห็นที่แตกต่างกันนั้นจะต่างกันในระดับความคิดเห็นระดับเดียวกัน คือ ถ้าไม่ต่างกันในระดับเห็นด้วยอย่างมากแล้วก็จะต่างกันในระดับเห็นด้วย

ด้านกิจกรรมระดับหมู่บ้าน พบว่าความคิดเห็นของประชากรทั้ง 5 กลุ่มที่ตอบบทบาทของเจ้าอาวาสต่อกิจกรรมระดับหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องงานแหล่งน้ำหมู่บ้าน งานธนาคารโค - กระบือ งานกลุ่มออมทรัพย์หรืองานธนาคารข้าวและกลุ่มอาชีพ ทุกข้อ ต่างก็อยู่ในระดับเห็นด้วย

เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายกลุ่ม พบว่าพระสังฆาธิการมีความเห็นต่างจากประชากร ชาวราชการ พ่อค้าและเกษตรกร ทุกเรื่องและทุกข้อ และเห็นต่างจากกลุ่มพระสงฆ์เป็นบางข้อที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 สำหรับกลุ่มพระสงฆ์ มีความเห็นต่างจากกลุ่มชาวราชการ พ่อค้า และเกษตรกรในเรื่องใจความรวมมื่อกับเข้าหน้าที่ของวัดใ้บการพัฒนาแหล่งน้ำหมู่บ้าน ในงาน ธนาคารโค - กระบือ ทั้ง 2 ข้อ ในเรื่องการอ่านวนความสวดภาณในด้านการใช้สถานที่ประชุม เพื่อให้การบริหารงานของคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ดำเนินไปได้ ในเรื่องการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เรื่องการเผยแพร่ความรู้การจัดตั้งธนาคารข้าว ในเรื่องการศึกษาวิธีการจัดตั้งธนาคารข้าว และประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพหมู่บ้าน และในเรื่องการอนุญาตให้เ้ด็กกินหมกเป็นสมบัติของวัดบางส่วนสร้างยุงวางเป็นธนาคารข้าว

เมื่อเปรียบเทียบโดยแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มพระสงฆ์ และกลุ่มฆราวาสนั้น พบว่ากลุ่มพระสงฆ์มีความคิดเห็นในเรื่องบทบาทของเจ้าอาวาสต่อกิจกรรมระดับหมู่บ้าน ในงานแหล่งน้ำหมู่บ้าน งานธนาคารโค - กระบือ งานกลุ่มออมทรัพย์และงานธนาคารข้าว และกลุ่มอาชีพ ต่างต่างไปจากกลุ่มฆราวาสที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ทุกข้อ แต่ความแตกต่างกันนั้นเป็นความแตกต่างที่อยู่ในระดับความคิดเห็นเดียวกัน คือ ระดับเห็นด้วย

ด้านการบริการขั้นพื้นฐาน พบว่าประชากรทั้ง 5 กลุ่ม มีความคิดเห็นต่อบทบาทของเจ้าอาวาสวัด ด้านการบริการขั้นพื้นฐานในเรื่อง งานสาธารณสุขุมูลฐาน งานโภชนาการ งานบริการด้านกฎหมาย งานแหล่งน้ำสะอาด และงานผลิตหนังสือเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสังคมทุกข้อ อยู่ในระดับเห็นด้วย

เมื่อเปรียบเทียบเป็นภาคกลุ่ม พบว่า พระสังฆาธิการและพระสงฆ์ มีความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการบริการขั้นพื้นฐานในเรื่องงานสาธารณสุขุมูลฐาน งานโภชนาการ งานบริการด้านกฎหมาย งานแหล่งน้ำสะอาด และงานผลิตหนังสือเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสังคมแตกต่างไปจากข้าราชการ พศคา และเกษตรกรที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 มีบางข้อที่พระสงฆ์มีความเห็นไม่ต่างจากข้าราชการ พศคา และเกษตรกร คือ จัดทำสวนสมุนไพรขึ้นในที่ดินของวัดให้ความอนุเคราะห์แก่ชาวบ้านที่ยากจนด้วยการให้อาหารเหลืออดิน ให้ความอนุเคราะห์อาหารกลางวันแก่เด็กนักเรียน และเยาวชนที่ขาดแคลน เรื่องสุดท้ายคือ รวบรวมประวัติวัดและประวัติหมู่บ้านเพื่อเก็บไว้ศึกษาถึงแนวทางที่จะพัฒนาต่อไป

เมื่อเปรียบเทียบ 2 กลุ่ม ระหว่างกลุ่มพระสงฆ์ และกลุ่มฆราวาสพบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นแตกต่างจากฆราวาส ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ในเรื่องบทบาทของเจ้าอาวาสวัดด้านงานสาธารณสุขุมูลฐาน งานโภชนาการ งานบริการด้านกฎหมายงานแหล่งน้ำสะอาด และงานผลิตหนังสือเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสังคมทุกข้อ แต่ความแตกต่างนั้นจะต่างกันในระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคือระดับเห็นด้วย

อภิปรายผล

ตอนที่ 1 คุณลักษณะของเจ้าอาวาสวัดในพระพุทธศาสนา ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาบทบาทงานในภาคเหนือการที่ประชากรทุกกลุ่มเห็นด้วย และเห็นด้วยมากที่สุดต่อคุณลักษณะทุกข้อของเจ้าอาวาสวัดแสดงว่า ประชากรทุกกลุ่มในเขตภาคเหนือยอมรับว่า เจ้าอาวาสที่จะสามารถช่วยพัฒนาบทบาทงานในภาคเหนือได้ ควรจะมีคุณลักษณะดังกล่าวทั้ง 17 คุณลักษณะ (ดูหน้า 59 ตารางที่ 9) ดังนั้นถ้าได้เจ้าอาวาสวัดที่มีคุณลักษณะ เชนนี้มาช่วยพัฒนาบทบาทงานในภาคเหนือแล้ว ประชากรทุกกลุ่มจะให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการพัฒนาได้เป็นอย่างดี คุณลักษณะที่ประชากรทุกกลุ่มเห็นด้วยมากที่สุดช่วยกาเฉลี่ยที่สูงสุด คือ ด้านสนับสนุนการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมไทย แสดงให้เห็นว่า

แสดงให้เห็นว่า ประชากรในภาคเหนือมีความภูมิใจในชนบทกรรมนิยมประเพณี และวัฒนธรรมไทย คิดจะอนุรักษ์เอาไว้ และหวังว่าเจ้าอาวาสจะเป็นผู้อนุรักษ์ไว้ดี กลุ่มพระสังฆาธิการซึ่งมีเจ้าอาวาส อยู่ในกลุ่มนี้ควยนั้นมีระกบการเห็นควยสูงกวทุกกลุ่ม แสดงว่าทานหวังมากกว่าเจ้าอาวาสควมีทักษะ น้อยในจิตใจ

คุณลักษณะที่มีความประพฤดิเรียบร้อย มีระเบียบ เกรงครกคอกพระธรรมวินัยนี้เป็สิ่งที่อยู๋ในสมณเพศจะต้องมีอยู่และเป็นวินัยอยู่แล้ว ประชาชนทั่วไปเห็นควยมากที่สุก้อย่างไม่แตกต่างกัน เพราะการที่เจ้าอาวาสจะเป็นผู้อมรมสั่งสอนให้ประชาชน มีความประพฤดิเรียบร้อย มีระเบียบได้นั้น คัวทานจะคงเป็นแบบอย่างให้ประพฤดิตามได้ควย ซึ่งตรงกับข้อเขียนของพระมหาประยูทธ ปยุตโต ที่กล่าวว่า ตามควมรู้สึกของประชาชนพระสงฆ์เป็นผู้มีความบริสุทธิ์

คุณลักษณะที่มีเมตตาธรรมสูง เป็นอีกคุณลักษณะหนึ่งที่ประชากรทุกกลุ่มมีความเห็นไม่แตกต่างกัน เนื่องจากประชาชนเห็นว่าเจ้าอาวาสวัดที่จะเป็นพึ่งของชาวบ้านได้จะต้องเป็นผู้ที่มีความเมตตาและ คุณลักษณะนี้จะเป็ทางที่ทำให้เจ้าอาวาสดำเนิการพัฒนาได้สำเร็จในทุก ๆ ด้านที่ท้องถิ่นต้องการ ซึ่งก็ตรงกับข้อคนพบของ สดาคคท์ และฮัลบิน (อ้างในเสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ 2521 : 34) ที่ว่า ผู้นำที่ประสบความสำเร็จนั้น คือผู้ที่มีความเมตตากรุณาและการวิจัย เรืองบพบาทของพระสงฆ์ชคอกการ พัฒนาท้องถิ่น ของกรรณิการ์ โอมูเณ (2526 : 21) พบว่าพระสงฆ์มีคุณลักษณะของความเมตตากรุณา

คุณลักษณะที่แสดงให้เห็นถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จ และจะเป็น ผู้นำในการพัฒนาชุมชนได้ และเป็นที่ยอมรับของประชากรทุกกลุ่มก็คือ คุณลักษณะในการปฏิบัติงานควย ความสุขุม รอบคอบมีเหตุผล คัดสินใจสั่งการและแก้ปัญหาได้ดี มีความยุติธรรม มีความขยัน เข้มแข็ง และอดทน ไม่ทอดยถองงานที่ททำ มีความตั้งใจและจริงจังตองงานที่ททำ ขอบวางแผนก่อนการปฏิบัติงาน เสมอ ซึ่งตรงกับกาให้นิยามของ จีวรพรม กาญจนจิครา (2521 : 4) ที่ว่า ผู้นำจะต้องกระคือร้อน อุตสาหะพากเพียร และผู้นำต้องมีสติปัญญาแหลม กระคือร้อน ขยันขันแข็ง ในทางปฏิบัตินั้นจะพบคุณลักษณะ ที่กล่าวมานี้จาก พระเทพกวี (พระภาวนียาภรณ์) เจ้าอาวาสวัดป่าคาราภิรมย์ อ.แม่ริม จ. เชียงใหม่ ที่มี ความวิริยะอุตสาหะ ไม่ทอดยถองที่จะพัฒนาชุมชนจากสภาพความกันการแร้นแค้นมาเป็นหมู่บ้านที่มีความเป็น ญุคิข้อย่างในสภาพปัจจุบัน ซึ่งคุณลักษณะที่กล่าวมาเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ทานประสบความสำเร็จในการพัฒนา

คุณลักษณะที่เจ้าอาวาสจะเป็นที่ยอมรับในแง่ความสามารถ ความเป็นที่น่ายกย่องไว้มิใช่ คือ คุณลักษณะที่มีความสามารถในการปกครองและบริหารกิจการวัดตามที่ใดก็ได้ เพราะถ้าปฏิบัติงานในหน้าที่ไม่ใดก็ได้ ก็คงไม่สามารถพัฒนาภายนอกวัดได้ คุณลักษณะที่มีความเป็นอยู่เรียบง่าย สันโดษ จะสามารถเพิ่มความเป็นที่ไว้วางใจให้แก่ประชาชนได้ คุณลักษณะที่มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ เห็นการณ์ไกล เข้าใจเหตุการณ์ สถานการณ์ของวัด ภายนอกวัด ของบ้านเมืองและของโลกตามสมควรจะจำใช้ เจ้าอาวาสเป็นแม่พร้อมอยู่เสมอ สามารถประยุกต์ความคิดและการสอนที่ธรรมได้ทันต่อกาลสมัยซึ่งตรงกับขอเสนอแนะของ "วัชรวงกูร" (2526 : 9) และขอคนพบของ พัทธ สัจจามงคลและคณะ (2521 : 49) ว่าผู้นำจะต้องมีความคิดริเริ่ม ทันต่อเหตุการณ์สนใจสิ่งใหม่ ๆ

การรักษาสภาพร่างกายและจิตใจให้แข็งแรงอยู่เสมอ เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำที่จะเสริมบุคลิกที่เข้มแข็งมั่นคงเป็นที่ศรัทธาแก่ประชาชนได้ ดังนั้น คุณลักษณะที่ค่าเวสียของระดับความเห็นที่มีค่าที่สุด คือ ข้อที่ระบุว่า เจ้าอาวาสมีอายุไม่เกิน 65 ปี ซึ่งประชาชนอาจจะถือว่าเป็นวัยที่สูงเกินไป แต่ก็เห็นด้วย เพราะเจ้าอาวาสที่มีพรรษามาก ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นที่เคารพศรัทธาแก่ประชาชนเป็นอย่างมาก เป็นที่พึ่งทางใจได้อย่างยอดเยี่ยม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาได้ผล ดังนั้น ถ้าเจ้าอาวาสที่มีพรรษาสูง ๆ แต่มีสุขภาพที่แข็งแรงและมีคุณลักษณะที่ดีด้านอื่น ๆ เสริมอยู่ก็คงไม่มีอุปสรรคที่ทำให้การพัฒนามหาชนในวัดหยุดงักงืด

โดยสรุปแล้ว ถ้าในวงการของศาสนาพุทธ สามารถพัฒนาเจ้าอาวาสวัดในภาคเหนือให้มีคุณลักษณะตามขอคนพบของการวิจัยนี้ได้ ก็เป็นที่คาดหวังไว้ว่า เจ้าอาวาสวัดจะมีความสามารถช่วยในการพัฒนาเขตมณฑลภาคเหนือให้เกิดผลสำเร็จตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เป็นอันมาก

ตอนที่ 2 บทบาทที่เจ้าอาวาสวัดสามารถจะปฏิบัติได้เพื่อช่วยในการพัฒนาเขตมณฑลภาคเหนือ ด้านการปลูกฝังและส่งเสริมคุณธรรมแก่ประชาชน สรุปได้ว่าประชาชนทุกกลุ่มเห็นด้วยทุกข้อที่จะให้เจ้าอาวาสวัดปฏิบัติได้ ซึ่งตรงกับนโยบายของรัฐบาลที่กองการจะสร้างเสริมให้ประชาชนเป็นผู้มีคุณภาพ และเชื่อว่าการสร้างคนใหม่คุณภาพนั้นทางหนึ่งที่จะทำได้ คือ ใช้คำสอนทางศาสนาช่วยสร้างเสริม บทบาทในการจัดวัดเป็นสถานที่ให้การศึกษอบรมความรู้ด้านพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนเป็นประจำ

ทุกวันพระและวันสำคัญทางศาสนา เมื่ออบรมการปฏิบัติสมาธิภาวนาให้เกิดความสงบ เกิดปัญญา สอนให้ประชาชนปฏิบัติตนให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การปฏิบัติในทางสายกลาง การเฝ้ากฎแห่งกรรม บทบาทเหล่านี้เป็นการช่วยสร้างเสริมคุณภาพให้แก่ประชาชนทั้งสิ้น และเป็นกิจของสงฆ์ที่พึงปฏิบัติอยู่แล้ว

การจัดทำวัดให้สะอาดร่มรื่น การจัดทำคิธรรม คำสอนไว้มากมาย ทั่วทุกภาคของประเทศไทย ภายใต้วัดจะทำให้ชาวบ้านที่เข้าไปในวัดเกิดความสงบร่มเย็นทางจิตใจ และสามารถศึกษาใคร่ครวญในคิธรรมได้ด้วยตนเองอย่างสงบ การสอนให้ประชาชนเข้าใจความหมาย เมื่อมีการจำศีลปฏิบัติอยู่อย่างและจัดอย่างประหยัด จะทำให้ประชาชนสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องตามความหมายไม่ปฏิบัติไปอย่างมงามาหลงผิด ไม่ปฏิบัติตามคานิยมที่ฟุ้งเฟ้อ เช่น ในพิธีบวชเนก เมาศพ เป็นต้น จะทำให้ประหยัดได้มาก ตรงตามนโยบายของรัฐบาล

การให้ความอนุเคราะห์ด้านการศึกษาแก่เด็กและชาวบ้านตามควรแก่กรณี การออกเยี่ยมเยียนประชาชนตามหมู่บ้านทั้งใกล้และไกล เป็นสิ่งที่ทำให้ชาวบ้านเกิดความรู้สึกอบอุ่นและเป็นมงคลที่พระผู้ทรงศีลมาเยือนถึงถิ่น ทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อบุคคลในศาสนา เกิดความยึดมั่นในศาสนามากขึ้น การนำหลักธรรมมาใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต ก็จะมีผลตามขึ้นมา ซึ่งจะเกิดประโยชน์แก่ตัวประชาชนเองทั้งสิ้น

การสนับสนุนให้จัดงานประเพณีท้องถิ่นที่ไม่ขัดต่อศีลธรรมภายในวัด เป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของไทยเอาไว้ ทั้งเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดจากการประกอบอาชีพการงานของชาวบ้านอีกด้วย

สรุปแล้วประชากรทุกกลุ่มยอมรับในบทบาทที่เจ้าอาวาสจะปฏิบัติเพื่อส่งเสริมศีลธรรมให้แก่ประชาชนซึ่งตรงกับนโยบายการดำเนินงานด้านศาสนาของกระทรวงศึกษาธิการ และตรงกับแนวทางการปฏิบัติงานที่กรมการศาสนาพยายามดำเนินงานให้พระมีบทบาทในการสั่งสอนอบรมเยาวชนและประชาชนให้กว้างขวางขึ้น

บทบาทด้านกิจกรรมระดับหมู่บ้าน เรื่องงานแหล่งน้ำหมู่บ้านและงานธนาคารโค - กระบือ งานแหล่งน้ำหมู่บ้านเป็นเรื่องจำเป็นเพราะในเขตชนบทยากจนหลายพื้นที่จะมีปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำใช้ และโดยม เณแล้วจะมีแหล่งน้ำอยู่ไม่กี่แห่งของวัด และวัดก็ดูแลรักษาอยู่ประชาชนจึงเห็นค่าที่จะให้

เจ้าอาวาสเขามามีบทบาทในเรื่องแหล่งน้ำ ซึ่งก็กระทำได้ในขอบเขตของพระสงฆ์สำหรับงานธนาคาร
 โค - กระบือ นั้นมีปัญหาเนื่องจากประชาชนขาดแคลนโคและกระบือที่จะใช้ในงานเกษตรกรรม เช่น
 ไถนา นวดข้าว เป็นพาหนะขนส่งในท้องถิ่น ชาวรัฐบาลจึงมีนโยบายตั้งธนาคารโค - กระบือ ปล่อยให้
 ให้ชาวบ้านได้มีโคและกระบือไว้ใช้งาน โดยขอรับบริจาคโค และกระบือจากผู้มีจิตศรัทธา และงบ
 ประมาณบางส่วนสมทบ ส่วนศูนย์ที่จะเป็นกลางในการตั้งธนาคารหลายฝ่ายเห็นว่าไม่ควรไว้ก็ เพราะ
 จะเป็นการรบกวนความสงบภายในวัด และพระสงฆ์ไม่ควรมายุ่งกับสิ่งที่มีชีวิตเป็นการสร้างภาระแก่
 พระสงฆ์ แทนสรุปว่าเห็นควยที่จะไร้ที่ธรณีสงฆ์ หลวงจัตตั้งธนาคารโค - กระบือ เพราะโดยปกติ
 ที่วัดมีอยู่มาก ก็อาศัยไร้ที่ใดที่หนึ่งได้โดยไม่ต้องไปใช้ที่ใด ๆ กับที่พระอาศัย แต่พระจะยุ่งกับกิจการ
 ไม่ได้ เพราะพันธิ์สยที่พระจะรวมควยได้ เรื่องนี้ พระครูมงคลคีรีวงศ์ เจ้าคณะอำเภอกอยสะแก จ.
 เชียงใหม่ ได้ทดลองทำไ้มาแล้ว

งานกลุ่มออมทรัพย์และงานธนาคารข้าวและกลุ่มอาชีพ งานกลุ่มออมทรัพย์นั้น เจ้าอาวาสทำไ้
 ในลักษณะการ เผยแพร่ความรู้ให้ประชาชนรู้จักประหยัดค่าน้ำซื้อออมทรัพย์และอนุญาตให้ไ้สถานที่ในวัด
 จัดตั้งกลุ่มค่าน้ำงานเท่านั้นจะเข้าไปก่ายเรื่องเกี่ยวกับเงินไม่ไ้ พันวิสัยของพระ ซึ่งประชาชน
 ทุกกลุ่มยอมรับในบทบาทนี้ สำหรับงานธนาคารข้าวและกลุ่มอาชีพ เจ้าอาวาสสามารถให้คำแนะนำใน
 ด้านความคิดและการติดต่อประสานงาน อันด้วยความสะดวกไ้ผู้มาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ชาวบ้านไ้
 เพราะพระสงฆ์หลายรูปใช้ว่าการสอนที่ธรรมให้ไ้โดยสิ้น ประชาชนค้องมีความกินคือผู้ไ้เสียก่อน
 สำหรับการสร้างธนาคารข้าวในวัดนั้น เพราะชาวบ้านเรื่อถือว่าวัดเป็นสถานที่ที่ไ้ว่างใจไ้มากที่สุด
 ดังนั้นเจ้าอาวาสจึงควรมีบทบาท ที่จะช่วยเหลือด้านการทำมาหากินของชาวบ้านด้วยในลักษณะของการ
 ให้คำปรึกษาแนะนำและให้กำลังใจที่จะต่อสู้ปลรรคในการทำมาหากิน ดังเป็นวิธีการที่ พระเทพกวี
 แห่งวัดป่าตาราภิรมย์ อ. แม่ริม จ. เชียงใหม่ ปฏิบัติไ้โดยลคินาแล้ว

ด้านการบริการขั้นพื้นฐาน งานโภชนาการและงานบริการด้านกฎหมายและงานสาธารณสุข
 มูลฐาน เจ้าอาวาสวัดสามารถจะเผยแพร่ความรู้ด้านโภชนาการให้แก่ประชาชนได้ง่าย เช่น มีโอกาส
 ในการเทศนาธรรมในวัดธรรมสวนะ ในขณะที่ออกเยี่ยมเยียนหรือปฏิบัติศาสนกิจตามหมู่บ้านต่าง ๆ
 รวมทั้งเผยแพร่ความรู้ทางด้านสาธารณสุขมูลฐานควบคู่ไปด้วย ลักษณะเช่นนี้จะสามารถทำให้ชาวบ้าน

ในเขตชนบทยากจนมีโอกาสได้รับความรู้ที่ถูกต้องมากขึ้น ซึ่งประชากรทุกกลุ่มเห็นด้วยอยู่แล้วมีอยู่
 หนึ่งที่ประชากรทุกกลุ่มเห็นด้วย แม้ว่าจะมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่น ๆ อยู่บ้าง แต่ก็น่าสนใจ เพราะ
 บทบาทของนิสิตกอนันต์สงฆตามประกาศของคณะสงฆ์ พ.ศ. 2499 คือ การส่งเสริมการรักษาตามวิธี
 แพทย์แผนโบราณ เพราะการรักษาด้วยวิธีนี้ ส่วนใหญ่แล้วพระสงฆ์ตามวัดในเขตชนบทให้บริการด้านนี้
 อยู่ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ วไลย ภาณุคานนท์ ณ มหาสารคาม ซึ่งพบว่าพระสงฆ์มีบทบาทในด้าน
 บำบัดโรคภัยแก่ชาวบ้าน และเป็นที่ยอมรับของบ้านด้วยและขณะนี้ก็ยังมีการรักษาบางอย่างไปโดยเฉพาะ
 ผู้ป่วยที่ยากจน แม้ว่าผลการรักษาระไม่แน่ชัดในด้านสุขภาพร่างกาย แต่ในด้านจิตใจได้ผลมาก

ส่วนการให้บริการด้านกฎหมาย นอกจากการจัดหาหนังสือกฎหมายไว้ในห้องสมุดของวัดและ
 ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในการให้ความรู้ ขอบข่ายทางกฎหมายแก่ชาวบ้านแล้ว บทบาท
 ที่ประชาชนให้ความสนใจคือ การแก้ปัญหาข้อพิพาทของชาวบ้านโดยให้หลักสันติธรรม ซึ่งเจ้าอาวาส
 วัดจะสามารถทำได้เป็นอย่างดี

งานแหล่งน้ำสะอาดและงานผลิตหนังสือเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสังคม การดื่มและใช้น้ำ
 สะอาดนี้เป็นปัญหาอย่างหนึ่งในเขตชนบทยากจน ดังนั้นการส่งเสริมให้ชาวบ้านได้รู้จักวิธีการทำน้ำ
 ให้สะอาด และสร้างที่เก็บน้ำสะอาดไว้ใช้จึงเป็นเรื่องที่มีประโยชน์มากโดยเฉพาะวัด ซึ่งชาวบ้านมัก
 จะมุงค้ำและใช้น้ำเป็นประจำ

สำหรับงานผลิตหนังสือเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและสังคมนั้น เจ้าอาวาสเป็นผู้ที่นับได้ว่าใกล้ชิด
 กับชาวบ้านในท้องถิ่นมากที่สุด ทราบปัญหาและความเป็นไปของชาวบ้านได้ตรงต่อความจริงมากที่สุด
 จึงทำให้มองเห็นทางที่จะแนะนำและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวบ้านในท้องถิ่นได้ดี

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานของพระพุทธศาสนา ซึ่งมีกรมการศาสนา และมหาเถรสมาคมเป็นหน่วยงาน
 หลักควรวางหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเจ้าอาวาสวัดในเขตพื้นที่ชนบทยากจนเพิ่มขึ้นให้มากกว่าเกณฑ์
 เดิมที่มีอยู่แล้ว เพื่อให้ได้เจ้าอาวาสวัดที่มีความสามารถอย่างแท้จริงที่จะช่วยงานพัฒนาชนบทยากจน
 ในภาคเหนือได้

2. กรมการศาสนาและมหาเถรสมาคม ควรจัดหลักสูตรอบรมถวายความรู้แก่เจ้าอาวาสวัด ในเรื่องนโยบายการพัฒนาชนบทยากจนของรัฐภาค ความรู้ด้านการพัฒนาชนบทยากจนในด้านต่าง ๆ ตลอดจนการดำเนินบทบาทต่าง ๆ ที่จะช่วยพัฒนาชนบทได้โดยประชาชนทุกกลุ่มยอมรับ

3. กรมการศาสนาและมหาเถรสมาคม ควรมีการทบทวนในเรื่องการให้หมิ่นหม้อพระ เพื่อ บำรุงรักษาโรคริให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นชนบทยากจนในภาคเหนือใหม่ ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็น จริยในรัฐปัจจุบัน ว่าควรกำหนดบทบาทในการให้การรักษาหรือไม่ให้การรักษา ได้มากน้อยเพียงใด

4. หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการพระพุทธศาสนา ควรได้รับทราบผลของการวิจัยครั้งนี้ และช่วยกันเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบถึงบทบาทที่เจ้าอาวาสวัดและพระสงฆ์จะกระทำ ได้เพื่อการพัฒนาชนบทยากจนโดยไม่ผิดหลักพระธรรมวินัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรทำการวิจัยความคิดเห็นของประชากรในภาคอื่น ๆ ทั่วประเทศบ้าง ว่ามีความ คัดเห็นเห็นใดต่อคุณลักษณะและบทบาทของเจ้าอาวาสวัดในการพัฒนาชนบทยากจน

2. ควรทำการวิจัยประเมินผลการดำเนินการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของพระสงฆ์ที่กระทำ ได้ รับผิดชอบสำเร็จมาแล้วหลายท่าน รวบรวมไว้เป็นกรณีตัวอย่าง เพื่อจะได้ศึกษาถึงวิธีการดำเนินการพัฒนา ของท่าน

3. ควรวิจัยหารูปแบบการพัฒนาชนบทยากจนภาคเหนือให้โดยละเอียดยิ่งขึ้น เช่นการพัฒนา ชนบทแบบผสมผสานระหว่างพระสงฆ์กับหน่วยงานของรัฐ